

FIZIK-KIMYOVIY EKSPERTIZASINING AHAMIYATI

*O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar Vazirligi Akademiyasi
Kriminalistik ekspertizalar kafedrası o'qituvchisi, katta leytenant*

QIRG'IZBOYEV MARUF ODILJON O'G'LI

*O'zbekiston Respublikasi Ichki Ishlar Vazirligi Akademiyasi
kunduzgi ta'lim 2-o'quv kursi kursanti, safdor*

XURSANDOV SARDOR KOMILJON O'G'LI

Annotatsiya: Jinoyatlarni aniqlash va tergov qilish jarayonida huquq-tartibot organlari va sud ekspertlarining roli katta ahamiyatga ega. Bu jarayonlarning samaradorligi ko'pincha ilmiy tadqiqotlar va ekspertizalarga bog'liq bo'lib, ulardan biri — fizik-kimyoviy ekspertizadir. Fizik-kimyoviy ekspertiza jinoyatlarni aniqlashda va dalillarni tekshirishda muhim ilmiy asoslarni taqdim etadi. Maqsad — jinoyat joyidagi yoki jinoyat bilan bog'liq materiallarni tahlil qilib, jinoyatning xususiyatlarini aniqlash va huquqiy xulosalar chiqarishdir.

Annotation: The role of law enforcement agencies and forensic experts in the process of identifying and investigating crimes is of great importance. The effectiveness of these processes often depends on scientific research and expertise, one of which is physical-chemical expertise. Physicochemical examination provides an important scientific basis in crime detection and evidence investigation. The goal is to determine the characteristics of the crime and draw legal conclusions by analyzing crime scene or crime-related materials.

Kalit so'zlar: Fizik-kimyoviy ekspertiza, Jinoyatlarni aniqlash, dalillarni tahlil qilish, Kimyoviy moddalar, Zaharlanish, Narkotik moddalar, Qotillik, Kimyoviy izlar, Eksploziv moddalar, Qurollar, Kimyoviy izlar, Jinoyat joyi, Dalilning haqiqiyliigi, Ekspertiza metodlari

Keywords: Physico-chemical expertise, Crime detection, evidence analysis, Chemicals, Poisoning, Narcotics, Murder, Chemical traces, Explosives, Weapons, Chemical traces, Crime scene, Validity of evidence, Expertise methods.

Fizik-Kimyoviy ekspertizaning jinoyatlarni aniqlashdagi ahamiyati

Jinoyatlarni aniqlash va tergov qilish jarayonida ilmiy ekspertiza muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, **fizik-kimyoviy ekspertiza** jinoyatlarni o'rganishda, dalillarni tahlil qilishda va jinoyatchilarni aniqlashda katta ahamiyatga ega. Bu ekspertiza **kimyoviy moddalar, zaharlanish, narkotik moddalar, qurollar** va boshqa vositalarning tahlili yordamida jinoyatlarni aniqlashga yordam beradi. Maqsad — jinoyat joyidan olingan **kimyoviy izlarni** o'rganish va ularni jinoyatga aloqadorligini tekshirishdir.

1. Jinoyatlarni aniqlashda dalillarni tahlil qilish

Jinoyatlarni o'rganishda asosiy ahamiyatga ega bo'lgan unsur — **dalillarni tahlil qilishdir**. **Kimyoviy moddalar** yoki **zaharlanish holatlari** bilan bog'liq bo'lgan jinoyatlarda fizik-kimyoviy ekspertiza yordamida dalil sifatida olingan materiallar, masalan, qon yoki boshqa moddalar, aniq tahlil qilinadi. Shu tarzda, jinoyatning to'g'ri xususiyatlari va jinoyatchining kimligi aniqlanishi mumkin. Misol uchun, agar jinoyat qotillik bo'lsa, jabrlanuvchining tanasida **kimyoviy izlarni** aniqlash orqali o'limning sababi va usuli aniqlanadi.

2. Zaharlanish va kimyoviy moddalar

Bir qator jinoyatlar **zaharlanish** bilan bog'liq bo'lishi mumkin. **Zaharlarning** kimyoviy tarkibi, ta'sir kuchi va qondagi miqdori fizik-kimyoviy ekspertiza yordamida aniqlanadi. Bu jarayon jinoyatchilarning harakatlarini tushunishga yordam beradi. Shuningdek, **narkotik moddalarni** aniqlash ham jinoiy faoliyatni o'rganishda muhimdir. **Narkotik moddalarning** mavjudligi va ta'siri jinoyatning turini va sodir bo'lish vaqtini aniqlashga yordam beradi.

3. Jinoyat joyidagi kimyoviy izlar

Jinoyat joyidan olingan **kimyoviy izlarni** o'rganish jinoyatni tekshirish jarayonida zarurdir. Agar jinoyatni amalga oshirishda **qurollar** yoki boshqa kimyoviy moddalar ishlatilgan bo'lsa, ekspertiza yordamida ularning tarkibi va qanday ishlatilgani aniqlanadi. **Kimyoviy izlar** jinoyat joyida qolgan moddalar bo'lib, ular jinoyatni aniqlashda asosiy dalil hisoblanadi. Bu jarayon orqali jinoyatni sodir etishda ishlatilgan vositalar, masalan, **kimyoviy qurollar** yoki **eksploziv moddalar** haqida muhim ma'lumotlar olinadi.

4. Jinoyatchilarni aniqlashda kimyoviy moddalar tahlili

Bundan tashqari, **kimyoviy izlarning** aniqlanishi jinoyatchilarni topish va ularning motivini tushunish uchun juda muhimdir. Jinoyatchilar **kimyoviy moddalar** bilan o'zlarining izlarini qoldirishi mumkin, bu esa ekspertlar tomonidan aniqlanadi. Shuningdek, **dalilning haqiqiyliigi** va o'zgartirilmaganligini tasdiqlash uchun barcha materiallar alohida tahlil qilinadi.

Xulosa

Fizik-kimyoviy ekspertiza jinoyatlarni aniqlash va tergov qilish jarayonida ajralmas vosita hisoblanadi. U **kimyoviy moddalar**, **zaharlanish**, **narkotik moddalar**, **qurollar** va boshqa jinoyatga aloqador elementlarning tahlilini o'z ichiga oladi. Jinoyat joyidagi **kimyoviy izlar** va boshqa dalillarni o'rganish, jinoyatni sodir etish usullarini va jinoyatchilarni aniqlashga yordam beradi. Shunday qilib, fizik-kimyoviy ekspertiza jinoyatlarni o'rganishda, **dalilning haqiqiyliigini** ta'minlashda va adolatni qaror topishida muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Ichki ishlar organlarining ekspert-kriminalistika faoliyatini zamonaviy ilm-fan yutuqlarini joriy etgan holda yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida””gi qarori 08.02.2022.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoevning “Ichki ishlar organlari xodimlari kuni” munosabati bilan tabrigi //https://iiv.uz/news/.
4. Trasologik ekspertiza: Darslik / S.A. Nurumbetova, T.B. Mamatqulov, X.A.Turabbayev va boshq. – T.: O‘zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi.

